

DOM, CESARJAI!
Domači Prijatelj.
 VSE ZA VERO.
 Zabavno-poučna priloga „Mir-u“.

Leto II.

U Celovcu, 30. novembra 1898.

Štev. 22.

LOV.

Umika že se dnevu noč —
 Budi me lovski rog pojoč;
 Dvocevka s stene, hitro z mano!
 V naravo kreniva prostrano. — —
 Oglašá že se pok na pok!
 Tam veverico nosi skok
 Od vitke smreke do oreha,
 Tam zvrne se zadet srnjak,
 Pred potnim psom drviti neha.
 Ženó dvocevke zrna v zrak
 In ptici kri perut zalije,
 Omahne, pade na zemljó.
 Čez polje zajca psi ženó,
 Pa komaj v lozo jo zavije,
 Že strela se razlegne grom!
 In lovec pohiti po robi,
 Žival otme požrešnim psom —
 Mrtvaško pesem rog zatrobi. —
 Počijmo si, — končan je lov.
 Kdor meril dobro, streljal srečno,
 Ponosen in vesel domov
 S pečenko se povraća tečno.

Bogdan.

Kako so na Reberci zaklad kopali.

(Spisal Ožbolt.)

(Konec.)

„Zdaj pa kar naravnost tam gor, samo potrebnega orodja moramo še prej imeti. Jaz vzamem kramp in motiko, ti pa Štefej, poišči veliko vrečo in svetilnico, da bomo imeli kam djati denarje. Janez ti si pa priskrbi velik dežnik, da ga bodeš pred vetrom razpel, da nam ne ugasne luč, ko bodemo denarje vsipali v vrečo.“

Kmalu so bile na Tomaževo povelje zaželjene stvari skupaj in takoj jo mahnejo po hribu navzgor. V cerkvi je odbilo ravno enajst. Bila je temna noč, črni oblaki so pokrivali nebo in od daleč sem se je slišalo votlo bobnenje groma. Sove so skovikale, da je bilo groza.

„Fantje, zdaj pa le pogum, korajža veljá,“ jih je navduševal Tomaž; „tukaj si malo privežita dušo z žganjem, da se vama ne bodo preveč tresle hlače“. In potegnili so vsi trije prav krepko iz steklenice.

Žganje jim je dalo poguma in moško so korakali naprej. Ko bi ne bilo že devetnajsto stoletje, ampak še

tisti čas, ko so še vitezi stanovali po gradovih, bi vsak lahko rekel, videč te korenjake:

Vitezi cenjeni,
 Kam ste namenjeni,
 Kaj vam zažiga v obrazu pogum.“

Vsake poti je enkrat konec, in tako je tudi naša trojica prišla že blizu razvalin. A tedaj jih je tudi zapazil naš Korliček.

„So že tukaj, oj ti tički, so mi res šli na limanice, zdaj pa le na delo.“ In takoj potegne svetilnico raz zid in jo spravi k sebi.

„Glej luč je ugasnila,“ pravi spodaj Tomaž, „hudi duh nam že zopet hoče nagajati, a le čakaj, meni še ne bodeš kos.“

„Le kar tam gor jo udarimo,“ pravi Janez; „gotovo je tam spodaj, kjer je luč brlela, zakopan zaklad.“ V par sto korakih so bili na določenem mestu.

„Tukaj bo,“ pravi Štefej, „meni se zdi, da je tu že nekdo kopal.“

Toda predno so se poprijeli dela, so se še vsi enkrat prav dobro pokrepčali z žganjem. Nekako tesno jim je pač bilo pri srcu, a upanje, da se jim kmalu prikaže zaklad, jih je zopet ojunačilo. Kopali so, da je kar teklo po njih. Ali so bile te srage samo od dela ali pa tudi malo od straha, tega ne vem.

V tem zadene Tomaž naenkrat na kotel, da je zazvenelo. „Ga že imamo, je že naš.“

Hitro odpravijo še kamenje in pred njimi je bil kotel napolnjen z ogljem. Užgali so luč, da bi vse bolje ogledali.

„Oh, to je samo oglje, kaj pomaga to.“

„Ali ne vesta“, zavrne ju Tomaž, „da se zaklad ne prikaže v pravi podobi.“

„Dà, tako pa že; in pa toliko oglja je, koliko bo to denarja,“ vzklikneta zdaj Štefej in Janez samega veselja. Toda kako zdaj? Kdo pa bode vzdignil zaklad?

„Jaz ga ne vzdignem,“ pravi Janez, „ker tisti, ki ga prvi vzdigne, mora umreti, ga bodeš moral ti Štefej.“

„O primaruha, tega pa že ne, rajši ga pustim.“

„Ga pa ti, Tomaž, ki si rekel, da imaš največ korajže,“ silita ona dva v njega.“

„Ga ne maram, za nobeno ceno, ne, ljubši mi je pa še življenje,“ brani se Tomaž, ga pa vidva skupaj potegnita.“

„Dà, to bi bilo kaj za-te, potem bi pa midva umrla, ti bi se pa mastil; iz te moke ne bo pogače“, se hudujeta ona dva.

„No, kako bi pa bilo,“ pravi Janez, misleč si, da jo bode najbolj pogodil, ko bi vsi trije naenkrat potegnili.“

„O, ti buča neumna, potem smo pa vsi trije mrtvi, in potem nima nobeden nič.“

„E, saj res, na to se še spomnil nisem.“

Kaj začeti? Pustili zaklad niso radi, vzdigniti si ga pa tudi nobeden ni upal.

„Jo že imam,“ pravi Tomaž, vesel, da je iz drege, vesta kaj, pri Grajnarju imajo staro kobilo, po tisto idimo, naj da ona potegne zaklad, če bode krepnila, nič ne dé, stara je že dovolj, in kar bode stala, to lahko plačamo.“

„Dobro si si jo izmislil, ti si še glava“, pohvalita ga Štefej in Janez.

„Toda brata,“ pravi dalje Tomaž, „predno gremo po kobilo, moramo še oglje spremeniti v pravo podobo, bodi že zlato ali srebro!“

„Dà, seveda, drugače nam med tem še lahko izgine in smo vsi opeharjeni, ali pa tudi veš, kako se more to storiti?“

„Kako bi ne vedel, saj sem čital v „Kolomonovem žegnu“ tiste latinske besede, katere se pri tej priliki rabijo, dobro sem si jih zapomnil.“

Korliček pa, ki je vse videl in slišal, kar se je godilo, je skoraj od smeha poknil. A nazadnje mu je tudi že bilo predolgo in čakal je le primerne prilike, da bi jih prav pošteno ostrašil. In ta prilika se mu kmalu ponudi. Tomaž je stopil prav razkoračeno pred kotel, razpel roke čez kotel ter govoril z votlim, resnim glasom:

Hokius, Pokius,
Kolobocius, Klobacius,
Se boš črni oglius
V zlato spreobrnus.

Komaj je Tomaž te besede izpregovoril, skoči Korliček izza grma, ogrnjen z belo rjuho in s čelado na glavi, v roki pa ono koso ter zavpije z močnim glasom: „Pustite mrtve pri pokoju,“ ter udari s koso ob kamenje, da se je kar posvetilo. Trije junaki videč to, so mislili, da je to duh kakega viteza. Lasje so se jim zježili in orodje jim je popadalo iz rok. Kurja polt jih je oblila, pustili so vse skupaj, samo Janez je v strahu zagrabil za svoj dežnik ter drl za onima čez skalovje in grmovje, da so bili, kakor bi trenil, dol na vasi. Od samega strahu se niso več čutili, zmerom so mislili, zdaj in zdaj jih zgrabi oni vitez v beli obleki ter jih raztrga na drobne kosce. Ko so leteli po hribu dol, so sprožili veliko skalo, ki je s strašanskim ropotom se valila dol po hribu in zadela ravno v staro kapelico stojčo za cerkvijo, da je precej zida odrušila. A ti trije v svojem strahu tega niso zapazili, ampak so le mislili, da je oni vitez vrgel skalo za njimi. In to je še le pomnožilo njih strah. Še le na vasi so se malo oddahnili, a bledi so bili kakor stena in tresli so se, da so jim zobje šklebetali.

Bilo jih je pa tudi smešno pogledati. Vsak je dobil kako luknjo v svojo obleko. Janez pa je imel še to posebno srečo, da je svoj dežnik čisto polomil in strgal, da bi se ga še stari Kracij s pomočjo svoje ljube ženke ne upal popraviti.

„No, danes je nas pa splačalo“, pravita Janez in Štefej, ko sta se že malo oddahnila, „ničesar drugega nimamo od tega, kakor strgane hlače“.

„Prav se vama godi, ko sta takšni šlevi strahopetni,“ se jezi Tomaž, „ko sta se kar spustila v beg“.

„Kaj, v beg, midva, ti si prvi pustil vse in šel po grmovju dol.“

„Bi pa vsaj kotel vzela seboj, bi vendar denar imeli.“

„Dà, denar“, zavrneta onadva Tomaža, „saj se še spremenilo ni v zlato, tvoje copranje ni za nič, to so bile na pol slovenske besede, ne pa latinske.“

„Bi pa vidva poskusila, morda bi boljše bilo,“ vpije Tomaž nad njima ves razježen, da se mu upata kaj takega povedati v oči.

Prepirali so se še dolgo, mnogo lepih priimkov je letelo sem in tja, katerih ne maram objaviti. Gotovo bi se še stegli, ko bi se v tem ne vtila huda ploha, ki je prepirajoče pregnala domu.

Korliček pa je med tem, smeja se, da jih je tako pošteno splačal, pobral svoje reči ter šel domu veseleč se, da bode mogel jutre ljudem povedati zopet kaj novega. In res, drugi dan je vedela že cela vas, kaj se je zgodilo. Smejali so se vsi, in trije „junaki“ so morali slišati marsikatero ojstro zabavljico, in to je bržkone tudi bilo vzrok, da so jim za vselej prešle muhe, iti še kedaj kopat zaklad.

Koščeva pesem.

Nabrusil dobro sem kosó
Da rezala otavo bo.

Kako se travica solzi!
Nebrojno kapljic se blesti.

Kaj ne bi solz prelivala,
Ko v smrti bo počivala!

Po trati bo ležala že,
Ko vsplava solnce nad goré.

Pa solnčni žar se bo razlil,
Solzé na travici popil.

In jaz kosó ustavil bom,
Obrisal pot, odšel na dom.

Bogdan.

Ne laži!

Pred nekoliko leti so izpustili iz kaznilnice mladega trgovca, ki je bil radi goljufije tri leta zaprt. Bil je iz Berolina, kjer je stanovala njegova žena z malim detetom. „Kaj bo sedaj z menoj,“ je vprašal žalostno kaznilničnega duhovnika. Le-ta mu nasvetuje, naj vedno le resnico govori, kar bo, pa bo. „Pomagati Vam more jedino le Bog, a on sovraži laž.“ Trгоvec mu obljubi, da se noče zlagati, „dasi“, pravi, „dobom težko službo, ako razodenem svojo žalostno preteklost.“

Nekaj let pozneje pride k onemu duhovniku odlično oblečen gospod, v katerem je težko spoznal nekdanjega jetnika. Povedal mu je sledeče:

„Kmalu potem, ko sem prišel v Berlin, nameril sem korake proti veliki trgovski hiši, in zaprosil, da me sprejmejo v službo. Odvedli so me k gospodarju. Ta je marljivo prebral moja spričevala, kakor bi nekaj iskal Slednjič me vpraša, česar sem se najbolj bal:

„Kje ste prebili zadnja tri leta?“ Srce mi je silno bilo, a odgovoril sem odločno: „V kaznilnici v I.“

„Zakaj?“

„Vsled goljufije!“

„In to poveste vi tako mirno? Kako se morete nadejati, da vas sprejemem v službo?“

„Duhovnik iz kaznilnice mi je prigovarjal in jaz sem mu obljubil, da hočem govoriti vedno le resnico.“

„Tako; ste mu-li tudi obljubili, da hočete od sedaj naprej biti pošten in veren?“

„Sem“, odgovoril sem mu. Nato mi on ponudi roko in reče prijazno:

„Ker ste držali prvo dano besedo, mislim, da boste ravno tako držali tudi drugo, in mi gotovo zvesto služili.“

Tako sem precej v prvič našel jako povoljno mesto, kakoršno bi kdo drugi težko dobil. A to le zato, ker sem govoril resnico. Vam pa, velečastni, večna hvala, da ste mi tako lepo svetovali.“

Gospodarske stvari.

Živinska kupčija, nje težave in goljufije, in kako se odvrtačo.

(Konec.)

Pri konjih je osem po postavi zavarovanih bolezni ali „patentnih napak“, katere barantijo razderó — troje jih je na 15, petero pa na 30 dnij, in sicer so zavarovani na 15 dnij: kužna smolika, smrkelj, naduha; zavarovane na 30 dnij pa: tiščavka (nemirni kolar), upornost (štatljivost), mesečna slepota, jasna slepota in pa kožna črvičnost. Pri goveji živini so samo francozi ali pojatnica poglavitna bolezen, in sicer zavarovana na 30 dnij. Pri prašičih je zavarovana tudi le ena, namreč: ikre (katerim tudi pšeno, pšenki ali stroge pravijo) na osem dnij. Pri ovcah so zavarovane 4: koze in pa garje ali grinte na 8 dnij, metljaji na jetrih (ali jetrni metulji) in pa metljaji na pljučih (ali pljučni metulji) na 2 meseca.

Ali s temi poglavitnimi boleznimi, katere razderó živinsko barantijo, ni še vsega konec; cesarska postava skrbi še po drugih naredbah, da živinski kupci ne trpé škode po krivici. Treba je torej, da povemo našim ljudem tudi te postave in jim rečemo: zapomnite si jih dobro v svoj dobiček, kajti dostikrat se boste mogli rešiti s to ali ono teh postav, ko vam one „poglavitne napake“ ne pomorejo iz zadrege. Pazljivo torej berite, kar vam zdaj povemo.

Vsaka, bodi katera koli bolezen, razdere kupčijo ali menjo, ako kupec v 24 urah potem, ko je kupljeno ali zamenjano žival prevzel, zapazi, da je žival bolna, in to brž dá vedeti poprejšnjemu gospodarju samemu, ali pa od gosposke potrjenemu zdravniku, ali županu svojega kraja, ali pa naravnost svoji cesarski gospóski. Če v 24 urah kupljena ali zamenjena žival tudi pogine, zadene vsa škoda prodajalca ali poprejšnjega gospodarja, ker se sme misliti, da je živina že pri njem zbolela. Tako veleva § 924. državnega zakonika. Le takrat, ko bi prodajalec mogel spričati, da je kupec sam kriv, da mu je žival zbolela ali poginila, tedaj mora on sam trpeti škodo.

Že marsikateri kupec je prišel v škodo zato, ker ni vedel te postave, katera za-nj dobro govori.

Dalje se kupčija ali menja razdere, če se je prodajalec vpričo dveh prič ali pa s pismom zavezal, da je za vsako napako ali bolezen porok toliko in toliko dnij. Če kupec izgovorjenega časa ne zamudi, razsodi gosposka v takih okoljščinah pravico vselej za-nj, ako bi prodajalec izlepa ne hotel živine nazaj vzeti in če ne more izkazati, da je šele kupec živino pokvaril.

Razun vsega tega je pa še ena postavna pot, po kateri se more ogoljufani kupec rešiti zadrege, iz katere ga ne rešijo ne „patentne napake“, pa tudi ne postava „za 24 ur“ — ta pot je po § 934. drž. zak. tista, če kupec more dokazati, da je kupljena ali zamenjena žival

čez polovico predraga ali zavoljo starosti ali zavoljo kake druge napake. Če se kupec misli tako goljufanega, ima pravico pritožiti se pri gosposki; ona bo dala po zvedenih možéh živino ceniti, in če je res še manj nego pol vredna, se kupčija ali menja razdere, ali pa mora prodajalec toliko doplačati, da je cena prava. — Po postavi je čas za take pritožbe določen na tri leta; ali bolje je, da se kupec kmalu oglasi, sicer bi mu utegnil prodajalec marsikaj pritakniti, da se je živina popačila v njegovih rokah.

Kakor pa varuje postava kupca, tako varuje tudi prodajaleca, da se mu ne godi krivica. Treba je torej vedeti tudi te postave, da ne bo praznih tožb, katere le možnjo koljejo, pa nič ne pomagajo.

Čujte torej še te postave!

Kupec se ne more pritožiti, če se je pri kupčiji ali menji sam vpričo mož zavezal, da kupi ali zamenja žival, kakoršna je, imej „napake“ ali bolezní kakoršne koli.

Kupec se ne more pritožiti, če mu je prodajalec pri kupčiji ali menji očitno (vpričo dveh mož) povedal, da ima žival to ali ono bolezen in da mu za njo ni porok, kupec jo je pa vendar le kupil.

Kupec izgubi pravico do povračila, ako prodajalec more izkazati, da je žival obolela še le pri kupcu.

Kupec nima pravice do povračila, ako je s kakim drugim blagom ali s celo kmetijo vred kupil tudi živino, pa vse počez, in tedaj živina ni bila posebej cenjena.

Kupec nima pravice pritožiti se, ako je kupil žival na očitni dražbi, ki jo je gosposka dala napraviti.

To so poglavitne postave pri živinski kupčiji. Naj si jih vsakdo dobro zapomni, da se ogne škode, pa uide tudi dragim pravdam.

Naposled še nekaj. Ker je „kratka sprava boljša nego dolga pravda“, je vselej bolje poravnati se zlepa, kakor pa začeti pravdo. Če je kupec v pravnem času zapazil bolezen, katera po cesarski postavi razdere kupčijo, in če prodajalec sam dobro vé, da ima od njega prodana žival res to napako, ali če mu to zatrdi zveden živinozdravnik, naj jo vzame rajši izlepa nazaj, sicer pravdo zgubi in vrhu tega bo plačal še stroške. „Km.“

Drobiž.

O početku trga Št. Paveljskega. Tedaj, ko se je še po celi labudski dolini razprostiralo jezero, stal je na obrežju jezera mogočen grad Rabštanj, njemu nasproti pa, onkraj jezera, grad Kolniški. Grof Rabštanski je imel sina Pavla, ki je bil zaročen s hčerjo grofa Kolniškega. Pavel je svojo zaročenko večkrat obiskaval in sicer veslaje v čolnu, včasí tudi v temi. Da bi vedel kam veslati, postavila mu je njegova zaročenka gorečo svečo na okno. Prigodilo se je pa, da je služkinja prestavila svečo, ne vedoč, kako važen je nje pomen. Ponočni veslalec je, izgubivši tako svoj kažipot, nesrečno poginil v jezeru. Njegov oče pa, hoteč imeti truplo svojega ljubljenelega sina, dal je prebosti gore, ki so branile jezeru iztok v Dravo. Tako je izginilo jezero. Truplo se je našlo; pobožni grof pa je postavil tam, kjer je našel truplo svojega sina, cerkev sv. Pavla in samostan. Polagoma so nastale v bližini hiše — nastal je trg Št. Pavel.

Koliko je vredno jedno ptičeje gnjezdo? Jedno ptičeje gnjezdo je vredno najmanj 1000 kron. E, kdo ti bo to verjel? No, počakajte, vam bom povedal. Vaš Janezek razmeče gnjezdo, kjer je čivkalo pet golih penic

